

Stefan Banach 1892-1945

Lwów i błyskotliwa kariera

Rok 1920 był dla Banacha wyjątkowo szczęśliwy - jesienią profesor Antoni Łomnicki (1881–1941) zatrudnił Banacha jako swojego asystenta na Politechnice Lwowskiej. Od tego momentu zaczęła się błyskotliwa i bardzo szybka kariera naukowa Banacha. Również w 1920 roku, na Uniwersytecie Jana Kazimierza we Lwowie, Banach przedstawił tezę swojej pracy doktorskiej. Praca ta została opublikowana w trzecim tomie Fundamenta Mathematicae pt. Sur les opérations dans les ensembles abstraits et leur application aux équations intégrales (O operacjach na zbiorach abstrakcyjnych i ich zastosowaniach do równań całkowych) w 1922 roku.

Książk profesor Andrzej Turowicz (1904–1985), który wykładał na Politechnice Lwowskiej w tym samym czasie co Banach, ujawnił niezwykle kulisy uzyskania doktoratu przez młodego naukowca, co zostało opisane przez Krzysztofa Ciesielskiego i Zdzisława Pogodę:

„Banach nie tylko nie skończył studiów, ale i doktorem został w sposób dość niezwykły. Gdy rozpoczął pracę we Lwowie, był już autorem wielu doniosłych rezultatów i wciąż uzyskiwał kolejne. Jednak na uwagi, że powinien wkrótce przedstawić pracę doktorską, odpowiadał, że ma jeszcze czas i może wymyślić coś lepszego, niż to, co osiągnął do tej pory. W końcu więc zwierzchnicy Banacha zniecierpliwili się. Ktoś spisał najnowsze rezultaty jego pracy, co zostało uznane za znakomitą pracę doktorską. Przepisy jednak wymagały również egzaminu. Pewnego dnia zaczęto Banacha na korytarzu Uniwersytetu Jana Kazimierza: „Czy mógłby pan wpaść do dziekanatu, są tam jacyś ludzie, którzy mają pewne problemy matematyczne, a pan na pewno potrafi im wszystko wyjaśnić”. Banach udał się zatem do wskazanego pokoju i chętnie odpowiedział na wszystkie pytania, nieświadom tego, że właśnie zdaje egzamin doktorski przed komisją specjalnie w tym celu przybyłą z Warszawy. Dziś prawdopodobnie doktoratu w ten sposób uzyskać nie można...”

W czerwcu 1922 roku Banach habilitował się, a już w lipcu otrzymał nominację na profesora nadzwyczajnego Uniwersytetu Lwowskiego i następnie został powołany na kierownika II Katedry Matematyki Wydziału Matematyczno-Fizycznego. Funkcję kierownika katedry pełnił do 1939 roku. W roku akademickim 1924/25 otrzymał roczny, płatny urlop naukowy i wyjechał do Paryża jako stypendysta Rządu RP. W 1927 roku Stefan Banach został profesorem zwyczajnym Uniwersytetu Jana Kazimierza.

We Lwowie dzięki Steinhausowi i genialnemu Banachowi powstało środowisko niezwykle żywotne i promieniujące szeroko matematyką nowoczesną i wysokiej klasy. Powstała w ten sposób lwowska szkoła matematyczna, którą kierowali Stefan Banach i Hugo Steinhaus, od 1929 roku wydająca swoje czasopismo poświęcone analizie funkcjonalnej – *Studia Mathematica*. Do międzynarodowego uznania jego rezultatów przyczyniła się wydana w 1931 książka pt. *Teoria operacji*, t.I, *Operacje liniowe*, która została jeszcze w tym samym roku przetłumaczona na język francuski i wydana rok później jako *Théorie des opérations linéaires* (Teoria operacji liniowych). Był to pierwszy tom z serii *Monografie Matematyczne*, serii, której jednym z założycieli był Banach, i jako pierwsza monografia w dziedzinie analizy funkcjonalnej umocniła ona sławę zarówno samego autora, jak i polskiej matematyki.

Banach zostaje wiceprezesem Polskiego Towarzystwa Matematycznego w 1932 roku. Jako dopełnienie swojej działalności dydaktycznej Banach zaczął pisać podręczniki akademickie: *Rachunek różniczkowy i całkowy*, tomy I i II, które zostały wydane odpowiednio w latach 1929 i 1930, natomiast następne tomy I i II, pt. *Mechanika w zakresie szkół akademickich*, ukazały się w roku 1938. Rezultaty badań matematycznych osiągnięte przez Banacha budziły wielkie zainteresowanie międzynarodowego środowiska matematycznego. Chociaż analiza funkcjonalna i teoria miary stały się głównymi dziedzinami pracy naukowej Banacha, które przyniosły mu największą sławę, to jednak wniósł on niemały wkład i w inne działy matematyki, takie jak: teoria funkcji rzeczywistych, teoria szeregów ortogonalnych czy opisowa teoria mnogości.

Stefan Banach niedziele poświęca synowi. Razem kibicują na meczach miejscowej drużyny piłkarskiej lub chodzą do kina oglądać westerny.

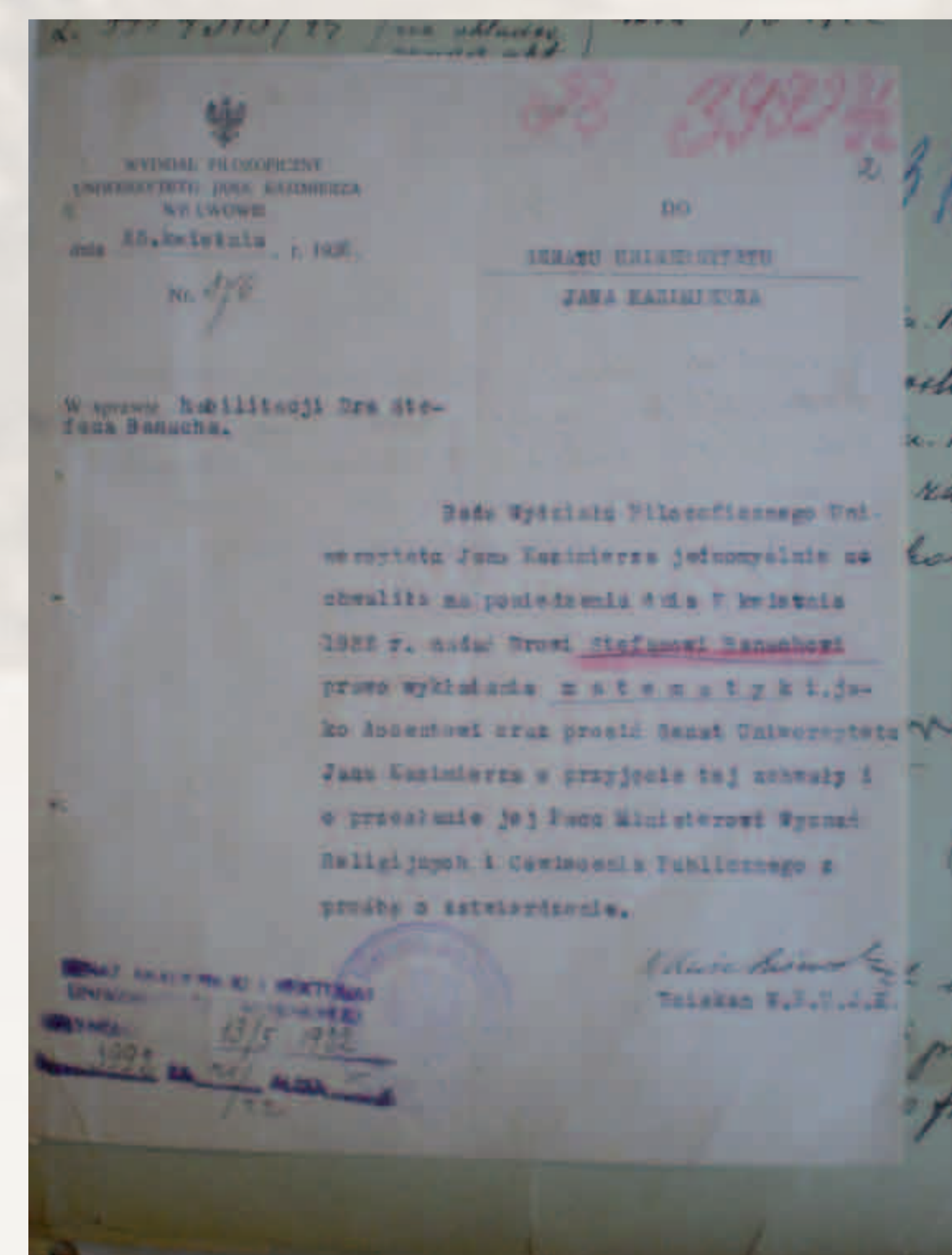
Konferencja Polskiego Towarzystwa Matematycznego, Lwów 1930. Stefan Banach siedzi w pierwszym rzędzie czwarty od lewej. Fot. z Archiwum PTM w Sopocie, udostępnił prof. Zbigniew Ciesielski.

Stefan Banach z synem Stefanem jr., Lwów 1930. Fot. udostępniła prof. Alina Banach.

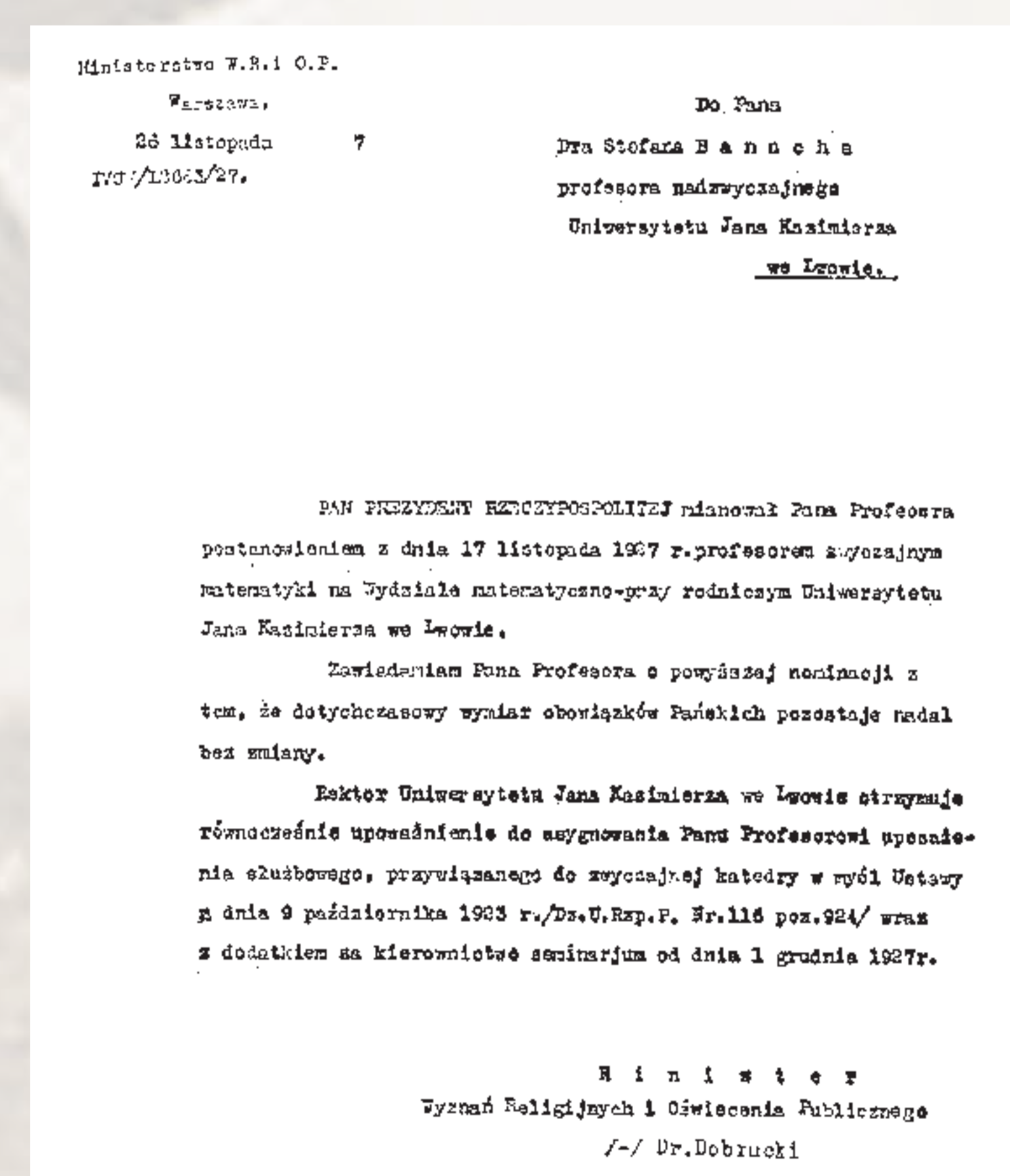
Stary Uniwersytet Jana Kazimierza (UJK) przy ul.św. Mikołaja 4 i kościół św. Mikołaja na pocztówce z 1915 roku. Udostępnił prof. Władysław Alexiewicz

Dokument z Archiwum Uniwersytetu Lwowskiego. Udostępnił prof. Michail Zariczny.

Stefan Banach z synem Stefanem jr., Marsylia 1925 rok. Fot. udostępniła prof. Alina Banach.

Dokument z Archiwum Uniwersytetu Lwowskiego. Udostępnił prof. Michail Zariczny.

NBP

Narodowy Bank Polski